

LASTEAEDE TAARAMÄE
ÕPPEKAVA

Jüri 2022

SISUKORD

1. ÜLDSÄTTED	3
2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUS	4
2.1 LASTEAED TAARAMÄE PÕHIVÄÄRTUSED	5
3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA ÜLDPÕHIMÕTTED	6
4. RÜHMADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE MEETODID JA PÄEVAKAVAD	7
5. LAPSE ARENGU JÄLGIMISE JA ANALÜÜSIMISE PÕHIMÕTTED	9
5.1 ARENGUMAPI KOMPONENDID	10
5.2 LAPSE ARENGU HINDAMINE, VARAJANE SEKKUMINE JA TOETAMINE	11
6. LAPSE KOOLIVALMIDUSE HINDAMISE KORRALDUS JA PÕHIMÕTTED	14
7. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	15
8. TASANDUSRÜHM	17
9. PERVASIIVSE ARENGUHÄIRETEGA LASTE RÜHM	18
10. KOOSTÖÖ LAPSEVANEMATEGA	19
11. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUST LÄBIVAD PÕHIMÕTTED	20
12. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VALDKONDADE KAUPA VANUSETI	22
12.1 MINA JA KESKKOND	22
12.2 DIGITEHNOLOOGIA	24
12.3 MATEMAATIKA	25
12.4 KEEL JA KÕNE	26
12.5 KUNST	30
12.6 EESTI KEEL KUI TEINE KEEL	37
12.7 MUUSIKA	39
12.8 LIIKUMINE	43
13. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	50

1. ÜLDSÄTTED

Lasteasutuse õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument. Õppekava koostamisel on lähtutud koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast, koolieelse lasteasutuse seadusest ja Lasteaed Taaramäe arengukavast.

Taaramäe lasteaed avati 01.02.1989, kandes nime Jüri 2. Lastepäevakodu. See oli Harjumaa haridusosakonna allasutus. Kuna lasteaed on ehitatud kunagise Taaramäe talu territooriumile, pandi lasteaiale aastal 2003 nimeks Taaramäe.

2000. aasta märtsist on Lasteaed Taaramäe Rae vallavalitsuse allasutus. 2007-2008 valmis lasteaiale juurdeehitus, mille käigus avati 2008. aasta oktoobris neli uut rühma, võimla, galerii ja kunstiklass, renoveeriti kogu õue ala. Taaramäe lasteaias on 10 rühma, millest 2 on erirühmad.

Õppekava koostamise ja arendamise eest vastutab Lasteaed Taaramäe direktor.

Lasteasutuse õppekava kinnitab lasteaia direktor pedagoogilise nõukogu ja hoolekogu heakskiidul. Õppekava on leitav lasteaia kodulehel ja lasteaia põhilise info- ning suhtluskanali Eliisi süsteemis.

Lasteaed Taaramäe õppekavas esitatakse:

- Õppe- ja kasvatustegevus, selle korraldus, sisu, meetodid, põhimõtted ning rühmade päevakavad.
- Lapse arengu jälgimise ja analüüsimise korraldus ning põhimõtted.
- Erivajadustega laste arengu hindamise ja toetamise korraldus ning põhimõtted.
- 6-7aastaste laste eeldatavad üldoskused.
- Valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja tulemused vanuseti.
- Koolivalmiduse hindamise korraldus ja põhimõtted.
- Koostöö lapsevanematega.
- Õppekava uuendamise ja täiendamise kord.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUS

Visioon

Taaramäe lasteaed on katsetamist võimaldav ja iseseisvust toetav keskkond õnnelikele, õpihimulistele ja algatusvõimelistele lastele.

Missioon

Loome igale lapsele valikuterohke ja turvalise keskkonna, väärtustades traditsioone ja olles uuendusmeelsed.

Taaramäe lasteaias on olulisel kohal:

Väärtuspõhisus

Üheskoos laste, töötajate ja peredega jagame lapse arengut toetavaid väärtusi; hoolime meid ümbritsevast keskkonnast; väärtustame laste algatust ja õpetajate professionaalsust; väärtustame õpetajate arenguvõimelisust, uusi ideid ja nende rakendamist ning laste iseseisvust mängus, mõtlemisel ja järeltuste tegemisel.

Väärtushoiakuid aitavad kujundada ja hoida iga töötaja isiklik eneseanalüüs ning refleksioon, meeskondade vaheline koostöö ning organisatsiooni juhtimine ja arendamine.

Koostöö ja traditsioonide hoidmine

Oleme avatud uutele ettevõtmistele Rae vallas ja teeme aktiivselt koostööd teiste Rae valla haridusasutustega. Lasteaia eripäraks on olnud rahvatraditsioonide tundmaõppimine õppe- ja kasvatustöö kaudu. Lasteaia ühisüritused on planeeritud rahvakalendrist lähtuvalt. Toetudes laste loomulikule huvile kodukoha ja ümbritseva avastamisel, õpib laps enda ümber olevat maailma märkama ja sellest hoolima. Lasteaia asukoht võimaldab lastel matkata Piritajõe ääres, Lehmja tammikus, Jüri kiriku ja Rae koolimaja vahetus läheduses. Oma töös paneme rõhku loodusehoidmisele ja õuesõppele. Oluliseks on erinevate spordivõimaluste kasutamine Jüri alevikus ja mujal Rae vallas.

Lapsekesksus

Toetudes Rae valla hariduse ja noorsootöö arengukavale ja haridusvaldkonna arengukavale 2021-2035 aastateks, seame olulisele kohale ka laste algatusvõime toetamise, lapsekesksed õpetusmeetodid ja valikuterohkuse.

Meie fookuses on lapsed, lapsevanemad, töötajad, teised haridusasutused, kogukond, teenusepakkujad, kohalik omavalitsus, riik.

2.1 LASTEAED TAARAMÄE PÕHIVÄÄRTUSED

Hoolivus

- Märkame enda kõrval last, kolleegi ja lapsevanemat ning toetame abivajajat.
- Suhtume kõigisse sõbralikult ja käitume teiste suhtes austavalt.
- Väärtustame keskkonda, tarbime tasakaalukalt.
- Hoiame enda kasutusse antud ressursse ja õpetame seda lastele.

Loovus

- Väärtustame laste algatust ja iseseisvust mängimisel, mõtlemisel ja järelduste tegemisel.
- Toetame õpetajate professionaalsust ja pädevust.
- Oleme avatud uutele ideedele ja väljakutsetele.
- Kasutame loovalt uusi teadmisi ja oskusi igapäevases töös.

Koostöövalmidus

- Personali, laste ja lapsevanemate vaheline koostöö on lõimitud.
- Jagame oma teadmisi ja oskusi teiste pedagoogidega.
- Teeme igakülget koostööd huvigruppidega: teiste haridusasutustega, kogukonnaga, teenusepakkujatega.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA ÜLDPÕHIMÕTTED

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on koostöös perega tagada lapse mitmekülgne ja järjepidev areng.

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevus toetab lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut.

Lasteaed Taaramäe õppe- ja kasvatustöö põhimõtted tulenevad õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest ning on tegevuse aluseks.

Pedagoogid on lasteaias lapse arengut toetava keskkonna loojad ning suunajad. Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne kavandaja ja osaleja.

4. RÜHMADE ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse MEETODID JA PÄEVAKAVAD

Rühmade õppe- ja kasvatustegevuse meetodite aluseks on Lasteaed Taaramäe õppekava, mis toetub riiklikule õppekavale.

Rühmade õppeaasta tegevuse aluseks on 15. septembriks koostatud rühma pedagoogide koostatud rühmapõhine aastaplaan, mis on leitav Eliisi keskkonnas. Plaani koostamisel võetakse arvesse ühist õppeaasta eesmärki.

Rühmad toetuvad omavahelisele koostööle, mille käigus pannakse kokku ühine ürituste ning tegevuste plaan käesolevaks õppeaastaks.

Õppeaasta lõpuks, 15. juuniks esitatakse Eliisi keskkonnas õppeaasta tegevusplaani analüüs ning seatakse uued eesmärgid uueks, algavaks õppeaastaks.

Direktor kinnitab päevakava, mis määrab lapse eale vastava päevarütmi, une- ja ärkveloleku aja. Päevakavas vahelduvad igapäevatoimingud, mäng, õppe- ja kasvatustegevused. Konkreetsed õppetegevuse ajad on määratud liikumis- ja muusikategevustele. Teisi õppetegevusi võib alustada rühmaõpetaja vastavalt vajadusele.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel esitatakse Eliisi keskkonnas perioodi (kuu, nädal vm) plaan (eesmärgid, sisu ja tegevused), mille kinnitab õppejuht.

Perioodi lõppedes esitatakse Eliisi keskkonnas plaani kokkuvõte. Kavandamine on paindlik ning pedagoogidel on võimalik teha perioodi jooksul muudatusi.

Õppemeetodeid valib pedagoog lähtudes rühma eripärast. Meetoditeks on vestlus, vaatlus, arutelu, jutustamine, ettelugemine, küsimuste esitamine ja vastamine, õppekäik, matk, ekskursioon, lavastusmäng, katsed, digitehnoloogiliste vahendite kasutamine, mäng, esinemine, võrdlemine, arvutamine ning ka käelised, muusikalised ja liikumise tegevused.

Päevategevused fikseerib rühma pedagoog iga päev terve õppeaasta jooksul (1. september - 31. august) Eliisi keskkonnas, kus need on nähtavad vastava rühma lapsevanematele ja lasteaia juhatusele.

SÕIMERÜHMADE PÄEVAKAVA

7.00 – 8.30	hommikune vastuvõtt, mäng
8.30 – 9.00	hommikusöök
9.00 – 10.30	õppetegevused, mäng
10.45 – 11.45	mängud ja tegevused õues
12.00 – 13.00	lõunasöök, ettevalmistus puhkuseks
13.00 – 15.00	päevane puhkus
15.00 – 15.45	vaba tegevus, mäng
15.45 – 16.15	õhtuode
16.15 – 19.00	mäng, vaba tegevus

AIARÜHMADE PÄEVAKAVA

7.00 – 8.30	hommikune vastuvõtt, mäng
8.30 – 9.00	hommikusöök
9.00 – 10.45	õppetegevused, mäng
11.00 – 12.00	mängud ja tegevused õues
12.30 – 13.00	lõunasöök, ettevalmistus puhkuseks
13.00 – 15.00	päevane puhkus
15.00 – 15.45	vaba tegevus, mäng
15.45 – 16.15	õhtuode
16.15 – 19.00	mäng, vaba tegevus

5. LAPSE ARENGU JÄLGIMISE JA ANALÜÜSIMISE PÕHIMÕTTED

Lapse arengu ja õppimise hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Kogu õppe- ja kasvatusprotsessi kestel jälgitakse lapse vaimset, füüsilist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Sealhulgas on jälgimise all ka tunnetus- ja õpioskused, keel ning kõne, mänguuskused, emotsionaalne seisund ja käitumine ning enesekohased oskused.

Lapse arengu jälgimine ja analüüsimine on oluline, et mõista lapse eripära, märgata ja sekkuda varakult, selgitada välja erivajadused, toetada positiivset enesehinnangut ja arengut ning kavandada koostöös lapsevanematega lapse arengust lähtuvaid õppe- ja kasvatustegevusi.

Lapse arengust lähtuv tegevuste planeerimine tähendab konkreetse lapse oskuste ja võimete tasemega haakuvat õppe- ja kasvatustegevuse kavandamist ja läbiviimist, mille jaoks on vaja välja selgitada lapse arengu tase.

Lapse arengu jälgimise ja analüüsimise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused („Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava“, 2011). Lapse arengu hindamisel on õpetajal võimalus toetuda raamatule „Mina oskan juba. Arengu jälgimise mäng“ (Rebane, Kirbits, Varik, 2016). Lapse arengut aitavad toetada ka lasteaia eripedagoog ja logopeed.

Lapse oskused muutuvad arengu käigus ja neid tuleb vanuse ja kogemusega juurde. Mida väiksem on laps, seda üldisem on õpetajapoolne analüüs ja mida vanemaks laps saab, seda konkreetsemaks muutub hindamine.

Vaimse arengu hindamisel vaadeldakse eelkõige tunnetusprotsesse: taju, mälu, tähelepanu ja mõtlemise erinevaid aspekte ning lapse oskust kasutada neid protsesse uute oskuste ja teadmiste omandamisel ehk õppimisel.

Sotsiaalse ja emotsionaalse arengu hindamisel vaadeldakse lapse tegutsemist ja suhtlemist teiste laste ja täiskasvanutega; jälgimise all on mänguuskus ja selle areng; iseseisvus, üldtunnustatud normidele vastav käitumine; toimetulekuuskused ja emotsioonide kontroll ning eneseväljendamise oskus. Viimane on omakorda tihedalt seotud kollektiivis kohanemisega ja toimetulekuga.

Pedagoogid koguvad lapse kohta infot põhjendatult ja kindla plaani alusel. Lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes.

Üheks lapse arengu kajastajaks võib olla lapse lasteaia viibitud perioodi jooksul koostatud arengumapp.

5.1 ARENGUMAPI KOMPONENDID

Alljärgnevalt on välja toodud ideed arengumapi koostamiseks:

1. Andmed lapse kohta: nimi, vanus, lapse lasteaeda tuleku aeg ja/või ankeet.
2. Vanuserühmad (sõim, 3-4aastased, 4-5aastased, 5-6aastased, 6-7aastased) eraldatud (vahelehtedega vms).
3. Igal sügisel samal ajavahemikul (septembrikuu) tehtud lapse joonistused:
 - iseendast, millisena laps end näeb;
 - perekonnast (kahes viimases rühmas kindlasti);
 - lapse käe ja jala jälg;
 - „sõpradering” (a` la värvipilt mänguväljakuga).
4. Koostöö vanematega: fotogalerii: valiku fotodest teeb laps ise, igal aastal kogub laps 3-4 fotot endast.
5. Valik lapse kunstitöödest.
6. Vaatluse teel lasteaia kogutud andmed lasteaia toimuva pedagoogilise protsessi kõige erinevamate tahkude kohta (soovitavalt/vajadusel „Mina oskan juba. Arengu jälgimise mäng“).
7. Erinevad küsitlused lapse enda arvamuste, hinnangute, tulevikuplaanide jne kohta;
8. Lapse mängu kirjeldused, rollide jm taolise ülevaated (millega laps eelistab mängida; kellega suhtleb kõige rohkem, lemmiktegevused jne);
9. Lapse sõnaline looming - huvitavad ütlemissed, arvamused jne;
10. Lapse koostatud jutud, luuletused, ümberjutustused, retseptid jne; ise valmistatud raamatud jne;
11. Erinevad õpetaja koostatud töölehed (koolieelikutel kirja eelharjutused, esimesed numbrid ja tähed);

12. Lapsevanematega läbiviidava arenguvestluse originaal (vt lapsevanemaga arenguvestluse läbiviimise kord);

Arengumappi kogutud töödel on õpetaja kommentaarid, märkused, tähelepanekud, soovitusel jms. Lapse lahkumisel lasteaiast antakse talle kaasa tema arengumapp.

Lapse arengu jälgimisel kasutab õpetaja kõige enam vaatlusmeetodit. Kasutatakse ka kaudseid meetodeid. Lapse arengu jälgimise käigus kogutud konfidentsiaalset infot ja olulist dokumentatsiooni hoiab õpetaja iga lapse jaoks mõeldud arengukaustas, mis ei ole kättesaadav kõrvalistele isikutele. Töömaterjale, analüüse, kommentaare, tähelepanekuid, arengutabeleid jm vajalikku säilitatakse lasteaias 3 aastat peale lapse lasteaiast lahkumist.

Vähemalt üks kord õppeaastas on lapsevanemal võimalus osaleda arenguvestlusel, mille korraldavad rühmaõpetajad. Vajadusel kaasatakse vestlusesse tugimeeskond. Vestlusel antakse tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest ning selgitatakse välja lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes. Lepitakse kokku koostegutsemise plaan. Tagasisidet lapse arengu kohta saab edastada lapsevanemale nii suuliselt (arenguvestlused) kui ka kirjalikult (nt kokkuvõtte Eliisi keskkonnas). Kui arenguvestlused ja arendavate tegevuste plaani koostamine on lapsele hädavajalik, on arenguvestlused kohustuslikud nii rühmaõpetajatele, tugimeeskonnale kui ka lapsevanematele.

Õpetaja kirjeldab lapse arengut lapsest endast lähtuvalt: väärtustatakse saavutatut ning tunnustatakse lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huve. Samas juhitakse tähelepanu ka arendamist vajavatele oskustele.

5.2 LAPSE ARENGU HINDAMINE, VARAJANE SEKKUMINE JA TOETAMINE

Laste arengut toetavad tingimused püütakse tagada kolmetasandiliselt - iga eelnev tasand on baasiks järgneva tasandi tõhusaks toimimiseks.

Lapse arengut toetavad (LAT) tasandid

TASAND	TEGEVUSED	TEOSTAJAD	SOOVITUSED
I Märkamise ja esialgne toetamine	<ul style="list-style-type: none"> ·Laste arengu jälgimine rühmas. ·Võimaliku mahajäämuse, eripärasuse või andekuse õigeaegne avastamine. ·Lapsevanema kaasamine probleemi olemuse selgitamiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Rühmaõpetajad ·Muusika- ja liikumisõpetajad ·Spetsialistid (logopeed, eripedagoog). 	Õpetajate koostöö erivajadusega lapsega, suutlikkus märgata ja soov toetada teistest erinevat last.
II Erivajaduse hindamine, täpsem vajaduste väljaselgitamine, nõustamine	<ul style="list-style-type: none"> ·Toimuvad täiendavad uuringud, mille käigus hinnatakse konkreetse lapse arengutaset. ·Pedagoogilis-psühholoogiline hindamine. ·Vajadusel erivajadusega lapse suunamine nõustamiskomisjoni. ·Vajadusel soovitatakse lapsel pöörduda uuringuteks eriarstide (silma-, kõrvaarst, neuroloog) poole. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Lapse perearst ·Erinevad meditsiini eriala spetsialistid ·Logopeed ·Eripedagoog ·Rühmaõpetajad ·Liikumise- ja muusikaõpetajad ·Lapsevanemad ·Juhtkond 	Enne erispetsialistide kaasamist toimub vajadusel LAT meeskonnaga täpsustav rühma- ja /või lasteaiasisene olukorra hindamine (korduv ja täpsem lapse käitumise vaatlus erinevates tingimustes, last ja tema kasvukeskkonda puudutava lisateabe kogumine, lapse võimete ja oskuste analüüs). Kõik last puudutavad küsitlused, vaatlused, uuringud viiakse läbi ainult lapsevanema nõusolekul.

<p>III Lapse arengu tasemele vastav õpetus ehk sekkumine</p>	<p>Arengukeskkonna kujundamisel arvestatakse last uurinud spetsialistide ja/või nõustamiskomisjoni soovitusi ning lapsevanemate soove ja arvamusi.</p> <p>Individualiseerimise võimalusteks on:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Rühmaõpetajate ja õpetajaabide individuaalne lähenemine. · Tegevuste individualiseerimine ja diferentseerimine. · Õppekasvatustegevuse mahu optimeerimine. · Vajadusel tugisiku teenuse rakendamine. · Lapsevanema kaasamine arendustegevusse. · Vajadusel individuaalse arenduskava koostamine ja rakendamine. 	<ul style="list-style-type: none"> · LAT meeskond · Rühmaõpetajad · Muusika- ja liikumisõpetajad · Juhtkond · Lapsevanemad 	<p>Kogutud teabe põhjal leitakse erivajadusega lapsele ja perele sobiv sekkumise viis.</p>
---	--	---	--

Häidkind, P., Palts, K., Pillmann, J., Ennok, K., Villems, K., & Peterson, T. (2013) *Lapse arengu hindamise ja toetamise juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele*. Tallinn

6. LAPSE KOOLIVALMIDUSE HINDAMISE KORRALDUS JA PÕHIMÕTTED

Koolivalmiduse hindamine toimub lapse arengu analüüsimise põhjal. Koolivalmiduse hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused. Hindamised viiakse läbi vastavate juhendite alusel minimaalselt üks kord aastas. Kõik saadud tulemused dokumenteeritakse ja lisatakse lapse arengumappi. Antud tulemuste põhjal antakse lapsevanemale tagasisidet.

Lapse arengu analüüsi põhjal nõustatakse vajadusel lapsevanemat koolipikenduse vajadusel. Koolipikendust saavatele lastele töötatakse välja individuaalne arengukava (IAK), kasutades erispetsialistide abi. Koolivalmiduskaart koostatakse kevadel. Koostamisel osalevad rühmaõpetajad, muusika- ja liikumisõpetaja, vajadusel tugimeeskond. Kõik lapse arengut fikseerivad kaardid vormistatakse koostöös lapsevanemate ja tugimeeskonnaga Eliisi keskkonnas. Koolivalmiduskaardi allkirjastavad selle koostamisel osalevad isikud, lasteasutuse direktor ning lapsevanem. Koolivalmiduskaart antakse üle lapsevanemale kas elektrooniliselt või paber kandjal. Viie aasta jooksul saab vajadusel väljastada duplikaadi.

7. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Laps, kelle võimed, tervislik seisund või muud omadused (sh keha-, kõne, meele- või kognitiivne puue, emotsionaalsed ja käitumisraskused, üld- või eriandekus) erinevad sedavõrd, et tavapärane õpikeskkond ning õppe- ja kasvatusprotsess ei toeta tema võimete arengut piisavalt, on arenguliste erivajadustega või andekas laps. Lapse varane erivajaduste või andekuse määramine ning vastava arendustegevuse alustamine annavad parema võimaluse arenguks ja õppimiseks.

Arengulise erivajadusega (AEV) lapse õppe korraldamisel lähtutakse kaasava õppe põhimõttest, mille kohaselt õpib arengulise erivajadusega laps üldjuhul elukohajärgses lasteaia tavarühmas seal kehtestatud õppekava alusel. Lapse varajane erivajaduse määramine ning vastava arendustegevuse alustamine tagab lapsele edasise arengu ja õppimise. AEV lapse toetamine lasteaias on meeskonnatöö.

Selleks, et tagada AEV lapsele parim arengukeskkonna loomine, kaasatakse vajadusel arendustegevusse LAT (lapse arengu toetamise) meeskond. LAT meeskond koordineerib erivajadustega laste probleemide lahendamist ja arengu toetamist. LAT meeskonna kutsub kokku rühmaõpetaja ettepanekul lasteaia õppejuht/meeskonna koordinaator, kaasates vajadusel erinevaid spetsialiste (eripedagoog, logopeed, liikumisõpetaja, muusikaõpetaja, direktor, arst, KOV jt), et koostada lapsele individuaalne arengukava (IAK).

Õppeaasta planeerimine:

- septembris-oktoobris selgitatakse välja arenguliste erivajadustega ja andekad lapsed;
- koostatakse vastavad tööplaanid;
- viiakse sisse kohandused mängu ja õppevahendites (nt vaskakukäelise käärid), ruumides, õppe- ja kasvatusmeetodites;
- valdkondades, milles laps vajab abi ja individuaalset arendamist, koostatakse IAK.

Kava koostamisel osaleb kogu LAT meeskond. Meeskonna partneriks on lapsevanemad, kes annavad oma panuse nii IAK koostamisel kui elluviimisel. Lapsevanem jagab oma kogemusi lapse tegutsemise, käitumise ja suhtlemise iseärasustest kodus ning kõik lapsega tegelevad spetsialistid nõustavad vajadusel lapsevanemaid ja pereliikmeid.

IAK on individuaalsuskaardi (IK) osana koostatav meeskonnatöökava, mis määrab kindlaks lapse arengulisi erivajadusi arvestava õpetuse, individuaalsed eesmärgid ja eriabi teenused, mis on vajalikud õppe- ja kasvatusesmärkide saavutamiseks. IAK koostatakse konkreetsele lapsele kindlaks ajavahemikuks neis valdkondades, mille arengutase erineb eeldatavast eakohasest arengust.

Individuaalsuse kaart võib kasutada üldrühmades, sobitus- ja erirühmades, see „liigub“ lapsevanema vahendusel lapsega kaasa. IK avatakse lapse lasteaeda tultes, see võimaldab kajastada lapse arengu dünaamikat üldistatult kogu lasteaia perioodi jooksul, tuua esile lapse individuaalsuse (kui esineb, siis ka erivajadused) ja panna kirja meeskonnas tehtud kokkulepped lapse arendamise kohta. Kui laps läheb kooli, siis erivajadustega lapse IK saab seal jätkuda õpilase individuaalsuse kaardina. Erinevalt arengumapist, mille põhiosa moodustavad pigem lapse arengut kajastavad materjalid, on IK puhul tegemist eelkõige nende materjalide analüüsi ja meeskonna kokkulepetega. Täidetud vaatlusplaanid, arengutabelid, testide ja muude uuringute tulemused ning lapse tööd hoitakse eraldi. IK-l kajastub see, milles laps on tugevam või nõrgem kui tema eakaaslased. Kui tegemist on eakohaselt areneva lapsega, märgitakse kaardile õpetajate poolse hindamise tulemused, arenguestluse kokkuvõtte ja kokkulepped õpetamiseks. Kui aga arengu hindamise käigus ja last üldrühmas õpetades ilmneb, et vajalik on tõhusam sekkumine kui rühmategevuses võimalik, siis koos lapsevanemaga tehakse otsus täpsema pedagoogilis-psühholoogilise, vajadusel ka meditsiinilise hindamise kohta. Vastavalt täpsema hindamise tulemustele valitakse sobivad sekkumise viisid ja rakendatakse neid selles samas üldrühmas.

Perioodi lõpus annab meeskond valdkonniti ülevaate lapse arengu dünaamikast ja otsustatakse, kas jätkata IAK rakendamist või on võimalik toimida rühma õppekava alusel.

8. TASANDUSRÜHM

Tasandusrühma koosseisu kuulub 12 last, kaks rühmaõpetajat, logopeed, õpetajaabi, võimalusel/vajadusel eripedagoog. Tasandusrühm on mõeldud lastele, kellel esinevad kõnehäired ja/või segatüüpi spetsiifiline arenguhäire. Segatüüpi spetsiifiliste arenguhäirete korral ilmnevad lapsel spetsiifilised keele- ja kõnehäired. Kõnepuude või spetsiifilise arenguhäirega lapsel on lisaks kõnele enamasti raskusi ka teistes arenguvaldkondades. Tema tähelepanu on ebapüsiv, mälu ja mõtlemise areng ei vasta vanusele, esineb kõrvalekaldeid nii üld- kui ka peenmotoorika arengus, ta on tegevusteks vähemotiveeritud, enesekontroll on nõrk.

Lapse arengu jälgimisel kasutatakse lapse individuaalsuse kaarti. Kui laps ei suuda läbida alushariduse õppekava, siis koostatakse talle IAK. Arenguestlusi peetakse 1-2 korda õppeaasta jooksul.

9. PERVASIIVSE ARENGUHÄIRETEGA LASTE RÜHM

Pervasiivse arenguhäirega laste rühma koosseisu kuulub 4 last, kaks õpetajat, abiõpetaja, võimalusel/vajadusel eripedagoog. Õpetaja koostab laste arengu tasemele ja võimetele vastava õppe- ja kasvatustegevuse kava ning viib läbi arengut toetavad tegevused. Õppekasvatustegevuse plaanid on paindlikud, kus arvestatakse laste eripära ja individuaalsust. Konkreetsed tegevused ja mängud planeeritakse rühma päevakavasse kuude kaupa. Neid seovad tervikuks lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevad teemad lapsest lähtuvalt.

Õppetöös koostatakse igale lapsele individuaalsuse kaart (IK) ja rakendatakse individuaalset arenduskava (IAK), mille koostamiseks viiakse läbi vaatlusi, hindamisi ning arenguveestlusi vanematega. IAK koostatakse üheks õppeaastaks. Arenguveestluseid peetakse 1-2 korda õppeaasta jooksul. Lapse arenguveestlusest tehakse kirjalik kokkuvõte.

10. KOOSTÖÖ LAPSEVANEMATEGA

Lasteaed tunnustab perekonda kui lapse esmast kasvukeskkonda ja teeb koostööd peredega. Koostöö eesmärgiks on lapse arengu toetamine. Hea koostöö lastevanematega aitab kaasa positiivse õpikeskkonna kujunemisele. Koostöö edukus sõltub lastevanemate ja õpetajate usaldusest ning üksteisemõistmisest. Aktiivses koostöös loovad kodu ja lasteaed tingimused, kus kavandatud tegevused annavad soovitud tulemusi. Lastevanematel ja lasteaia personalil on ühine vastutus lapsele soodsa arengukeskkonna loomisel ning tema arengu ja õppimise toetamisel. Lastevanematel on võimalus tutvuda lasteaia õppekava, rühma aasta ja kuu tegevuskavadega.

Avatud suhtlus ja infovahetus on tagatud järgmiste vahenditega:

- Eliisi keskkonnas
- lasteaia koduleht
- telefonid
- igapäevane otsesuhtlus vanematega
- kirjalikud teated
- infostendid lasteaia üldruumides ja rühmaruumis
- arenguvestlus
- lastevanemate koosolek

Toimiva koostöö loomiseks...

- ... oleme avatud suhtlejad;
- ... räägime lastevanematega läbi vastastikused ootused ja soovid;
- ... loome süsteemse infovahetuse;
- ... püüame olla oma käitumisega eeskujuks;
- ... kaasame lastevanemaid võimaluse piires õppe- ja kasvatusprotsessi ning ürituste kavandamise ja läbiviimise;
- ... lastevanematele suunatud küsitlustest saadud tagasiside kaudu parendame lasteaia tegevust.

Lastevanematega hoiame sõbralikke suhteid, iga perega suhtleme vastavalt sellele, kui palju pere seda vajab, hoidume pealetükkivusest. Lapsevanematel on õigus olla kindel, et igasugune isiklik info, mida nad on avaldanud kas suuliselt või kirjalikult, on konfidentsiaalne.

11. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUST LÄBIVAD PÕHIMÕTTED

Õuesõpe. Õuesõpe ehk looduses viibimine on õpikeskkond, mis pakub lastele liikumist võimaldava õpikeskkonna, kus keha paneb tööle mõtte. Õu ja loodus pakub teadmisi, tundeid ja vaimustust. Õuekeskkond on kui õpikeskkond, mis on terviklik, andes õpetajale ja lastele suurema vabaduse. Oluline õppevahend õues õppimisel ongi loodus ise ja looduslik materjal. Õues saab õpetamisel kaasata erinevaid meeli: lõhnad, maitsed, kompimine. Ise kogedes on võimalik lastel jälgida ilmastikunähtusi, aastaegade vaheldumisega seotud muutusi looduses, taimede kasvu ja arengut, erinevate liikide kooselu jne. Oluline on rääkida looduse säästmise olulisust, anda mõista, kui oluline on looduskeskkond ja meie selle keskel. Lapsed võivad erinevatel aastaegade vaatlusele, uurimisele ja loodushäälte kuulamisele lisaks õpperajal joonistada, voolida otseseid nähtavaid objekte nende loomulikus keskkonnas. Õpitakse selle kaudu, mida vahetult kogetakse. Õuesõpe kasvatab lapse positiivset suhtumist loodusesse ning õpetab tajuma looduse muutumist, selle rütme ning lapse enda kohta selles. Kasutusel on kõik meeled ning vastuvõetav informatsioon on sellevõrra sisukam. Õuesõppe eesmärk ei ole tuua tubast õppimist õue, vaid kasutada looduse potentsiaali enda kasuks. Oluline on lastele pakkuda võimalusi end füüsiliselt arendada ning ka õppida ohtu tunnetama. Väljakujunenud ohutunne ja ettetulnud takistuste ületamine parandab laste keskendumist ning enesedistsipliini. Lapsed õpivad mõtisklema ja analüüsima nähtusi end ümbritsevas keskkonnas ja leidma seoseid looduse toimetehhanismides. Põhilised õuesõppemeetodid on vaatlus, õppemäng ja katse. Lapsed omandavad õues õppides teadmisi planeedi ressursside säästlikust kasutamisest, ilmastikunähtuste toimimist, taime- ja loomamaailma harmooniast, nad mõistavad oma rolli elusa looduse ees. Õppe- ja kasvatustöös arvestatakse lapsekesksust, mis on kõitev ja erinevaid tegevusi pakkuv. Looduskeskkond ja vahendid võimaldavad tunnetada, kogeda, uurida ja avastada ning tasakaalustada tänapäeva tehismaailma. Materjale saab „Õuesõppe käsiraamatust“ ja praktilisi ideid FB grupist „Õuesõpe lasteaias“.

Projektõpe. Projektõppe puhul lähtutakse lapse arengust ning tema huvidest, samuti osaleb laps aktiivselt tegevuste kavandamisel. Olulisel kohal on eluliselt lõimitud küsimused ja probleemülesanded ning teemadesse süvenemine. Laps on õppeprotsessis aktiivne tegutseja, mitte passiivne informatsiooni vastuvõtja. Protsessi enda käigus on olulisel kohal laste omavaheline koostöö, loomingulisus, kompromisside loomine, eduelamuse saavutamine ning sotsiaalsete oskuste areng. Projektõppe edukuse määrab paljuski õpetaja suur pühendumus ja julgus ning valmisolek usaldada lapsi nende avastamise protsessis. Õpetaja ülesandeks on

juhendada lapsi elust enesest inspireeritud projekti loomisel ning läbiviimisel. Õpetaja loob lastele sobiva keskkonna erinevate juttude, materjalide ja mängude kaudu. Kuigi õpetaja on keskkonna looja, ei suru ta oma ideid ja lahendusi lastele peale, keskkonna kujundamises on oluline osa laste loodud piltidel ning juttudel. Tegevused toimuvad rühmakeskkonnas, õuealal ja kaugemal. Rühmakeskkond areneb/kasvab koos projektiga, lisanduvad temaatilised keskused, mänguvahendid (avatud riulitel), täieneb õpisein, lisanduvad uued küsimused ja mõtted. Lastele antakse aega teemaga tegeleda süvitsi, kasutusel on kuuplaan (projektiplaan), mitte nädalateemad. Toimub järjepidev tegevuste analüüs, mille käigus projekt täpsustub ning laieneb. Õpetaja ei pea teadma kõike, mistõttu on oma roll ka projektõppes väljastpoolt kutsutud ekspertidel, kellelt saavad lapsed küsida/uurida huvipakkuvat teema kohta. Olulisel kohal on reaalse materjalide tajumine ning eluliste probleemide lahendamine. Projektõppes on avatud õppekava, kõik algab laste poolt küsimuse püstitamisest ning üheskoos otsitakse viise, kuidas probleemi või küsimust lahendada. Tähtis on protsess, laste loovad ja innovaatilised lähenemisviisid, aktiivne kaasamõtlemine ja probleemilahendused. Tegevused ei ole ajaliselt eelnevalt paika pandud, teemaga tegeletakse ilma kiirustamata seni, kuni lastel on huvi. Kõik tegevused on omavahel lõimitud. Kokkuvõttena valmib projekti lõpetav tegevus nt näituse, ettekannete, õppekäigu näol või areneb projektiteemast edasi uus teema/projekt. Projektõppe praktilisi näiteid leiab FB grupist „Projektõpe lasteaias“.

Digitehnoloogia. Digitehnoloogia eesmärgipärane kasutamine lasteaias valmistab lapsi ette kasutama tehnoloogiat kui võimalust lahendada probleeme ning nägema selles võimalusi peale meelelahutuse. Paratamatult puutuvad lapsed tänapäeval aina enam kokku tehnoloogiaga juba enne kooli ning seejuures on oluline tutvustada seda turvaliselt ning mõtestatult. Seejuures tuleks läbi mõelda internetiohutuse teema, meedia võimalused ja ohud ning tehnoloogia korrashoid. Digitehnoloogia võimalusi saab lõimida erinevate valdkondade ning teemadega. Siinjuures on oluline õpetaja loomingulisus ning valmisolek erinevate vahendite kasutamisel. Enne, kui lastega hakata arendama digipädevusi, peavad õpetajad pöörama tähelepanu enda digipädevuste arendamisele. Taaramäe Lasteaias on olemas erinevad hariduslikud robotid: Beebotid, Ozobotid, Matatalab Pro, mTinyd ja Lego robotikakomplektid WeDo 2.0. Samuti on kasutamiseks tahvelarvutid, liitreaalsuspused ja Jutupliats koos materjalidega. Taaramäe Lasteaia siseveebis on olemas robotika-alased materjalid ning samuti leiab ideid FB grupist „Robotika lasteaias“ ja ProgeTiigri kogumikust.

12. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VALDKONDADE KAUPA VANUSETI

Õppekava koostamisel on lähtunud koolieelse lasteasutuse seaduses väljatoodud arengutulemuste kirjeldusest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestatakse lapse kasvukeskkonnast tuleneva temaatika ning lapse huvide, võimete ja oskustega. Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse erinevaid tegevusi (kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, seoste loomine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused) üldõpetuslikke põhimõtteid järgides. Õppesisu edastamiseks kasutatakse erinevaid mängulisi õppemetoodikaid (projekt-, avastus- ja õuesõpe) ning tegevusi rikastatakse digitehnoloogiliste vahenditega. Õppe- ja kasvatustegevuste eesmärgid, sisu ja eeldatavad tulemused esitatakse seitsmes valdkonnas:

- Mina ja keskkond
- Keel ja kõne
- Matemaatika
- Kunst
- Eesti keel kui teine keel
- Muusika
- Liikumine

12.1 MINA JA KESKKOND

3aastane laps...

... teab oma eesnime, vanust ja sugu.

... nimetab ja kirjeldab oma pereliikmeid, rühmakaaslast ja õpetajaid.

... suhtub ümbritsevasse hoolivalt ja hoiab puhtust enda ümber (oma keha, rõivad, mängukeskkond).

... oskab nimetada kehaosi (pea, käed, jalad, kõht, selg, silmad, nina, suu, kõrvad).

... oskab kaaslast lohutada.

... kasutab lihtsamaid viisakusväljendeid.

... teab kodukoha tuntumaid taimi ja loomi, oskab nimetada neile iseloomulikke tunnuseid.

Teab, mida on kasvamiseks vaja.

... oskab iseloomustada päeva ja ööd, suve ja talve.

5aastane laps...

... oskab ennast tutvustada ja kirjeldada.

... kirjeldab oma kodu ja perekonda ning pereliikmete koduseid tegevusi (ka iseenda kohustusi).

... teab tuntumaid ameteid ning nende juurde kuuluvaid töövahendeid, oskab nimetada ja kirjeldada oma vanemate elukutseid.

... teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid, nimetab rahvusi oma rühmas/kodukohas.

... kirjeldab inimeste erinevusi ja sarnasusi, oskab seletada abivahendite (prillid, ratastool jne) vajalikkust. Suhtub erinevustesse sallivalt.

... abistab ja lohutab kaaslast, vajadusel küsib ka ise abi.

... teab mõistete *õige* ja *vale* tähendust, kasutab viisakusväljendeid ja lauakombeid.

... kirjeldab tervisele kasulikke/ kahjulikke tegevusi.

... oskab liikluses jalakäijana ohutult liigelda.

... kirjeldab ohte ümbritsevas ja teab, kuhu pöörduda õnnetuse korral (täiskasvanu poole või 112).

... nimetab ja kirjeldab tuntumaid puid, põõsaid, taimi ja seeni.

... nimetab ja kirjeldab mets- ja koduloomi, nende elupaikasad ja eluviise, kirjeldab loomade kohastumusi eluks erinevates keskkondades.

... teab ja kirjeldab tuntumaid puu-, juur-, köögi- ja teravilju.

... oskab kirjeldada toidu teekonda lauale.

... oskab selgitada tervisliku eluviisi tähtsust ja põhimõtteid.

... kirjeldab eakohaselt enda ja teiste mõju ümbritsevale ning mõistab loodushoiu vajalikkust.

... teab ööpäeva osasid, nädalapäevade nimetusi ning mõisteid ööpäev, nädal, kuu ja aasta.

... märkab muutusi looduses ning loob seoseid aastaegade vahetumisega. Nimetab ja kirjeldab nelja aastaega.

7aastane laps...

... oskab nimetada oma tugevaid külgi, kirjeldada oma huve, kohustusi ja õigusi.

... kirjeldab oma kodu, pere ja peretraditsioone. Oskab rääkida perede erinevustest.

... teab oma kodust aadressi ja vanemate täisnimesid.

... teab kooli kui õppimise kohta, oskab kirjeldada kooli ja lasteaia erinevusi.

- ... nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid, teab töö ja vastutuse tähtsust. Abistab lihtsamates kodutöodes.
- ... nimetab Eesti sümboleid ja kirjeldab rahvatraditsioone, nimetab Eesti naaberriike.
- ... oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta ja tuntumaid paiku.
- ... järgib käitumisreegleid erinevates olukordades, uues olukorras toetub täiskasvanu suunamisele.
- ... oskab eristada tervisele kasulikku/ kahjulikku igapäevategevustes.
- ... teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte ja turvalise käitumise reegleid erinevates olukordades.
- ... julgeb keelduda tegevusest, kui osalemine on ennast või teisi kahjustav või ohtlik.
- ... järgib isikliku hügieeni nõudeid, hoiab korras oma kapi, rõivad, töö- ja mänguvahendid.
- ... nimetab erinevaid kehaosi ja kirjeldab nende ülesandeid, kirjeldab poiste ja tüdrukute sarnasusi ja erinevusi.
- ... loob ja hoiab sõprussuhteid, oskab kirjeldada kaaslase positiivseid/ negatiivseid omadusi.
- ... on salliv erinevuste suhtes.
- ... suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ja käitub seda säästvalt.
- ... kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, loomi ja seeni.
- ... kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites (ööpäev, nädal, aastaring).
- ... selgitab ilmastikunähtuste sõltumist aastaegadest ning öö ja päeva vaheldumisest.
- ... selgitab valguse, temperatuuri, vee ja toitainete tähtsust elusorganismidele.
- ... teab nädalapäevade järjestust, orienteerub erinevates ajamõistetes.
- ... oskab jalgrattaga ohutult sõita lasteaia õuealal, mõistab turvavarustuse vajalikkust.

12.2 DIGITEHNOLOOGIA

3aastane laps ...

... tutvub erinevate haridusrobotitega ja saab esmased teadmised lihtsamate robotite juhtimisest ja programmeerimisest (nt Bee-Bot, mTiny).

5aastane laps...

... tutvub ja õpib kasutama keerukamaid roboteid ning teisi digitehnoloogilisi vahendeid (nt Matatalab Pro, Ozobot, WeDo 2.0, Jutupliiats, liitreaalsus jne).

... kasutab õpetaja juhendamisel digitehnoloogiat loomingulisel eesmärgil, rakendades digivahendeid eakohaselt ja heaperemehelikult.

7aastane laps...

... planeerib iseseisvalt roboti teekonna/liikumise ning programmeerib roboti teekonda läbima (nt Beebot, Matatalab Pro, mTiny, Wedo 2.0 jne)

... kasutab iseseisvalt ja loovalt erinevaid digitehnoloogiavahendeid. Ettetulnud probleemide korral oskab neid kas lahendada või kirjeldada õpetajale.

... leiab võtmesõnu kasutades otsimootoriga vajalikke teabeallikaid, sirvib neid ja valib (filtreerib) õpetaja abiga leitu hulgast sobivaid digitaalseid materjale.

... loetleb digivahendite kasutamise seotud riske ja võimalusi.

12.3 MATEMAATIKA

3aastane laps...

... loendab koos täiskasvanuga.

... tunneb põhivärve.

... tunneb mõisteid *väike* ja *suur*.

... moodustab ja võrdleb hulki.

... tunneb mõisteid *üks* ja *palju*.

5aastane laps...

... määrab hulki kahe erineva tunnuse järgi.

... loendab ja teeb kindlaks esemete arvu.

... võrdleb hulki, kasutades mõisteid *rohkem*, *vähem*.

... rühmitab esemeid asendi järgi.

... järjestab esemeid suuruse järgi (laius, kõrgus, pikkus jm).

... teab mõisteid *ees*, *taga*, *üleval* ja *all*.

... orienteerub ruumis, õuealal ja paberil.

... teab nädalapäevi ja aastaaegu.

7aastane laps...

... määrab esemete hulga, ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi.

... võrdleb hulki, kasutades mõisteid *rohkem*, *vähem* ja *võrdselt*.

... järjestab kuni viit eset suuruse järgi (laius, kõrgus, pikkus jm).

- ... teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1-12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.
- ... liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, -, =
- ... rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi.
- ... koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti.
- ... kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub paberil, ruumis ja õuealal.
- ... nimetab nädalapäevi, kuid, aastaaegu, teab oma sünnikuud ja -päeva.
- ... oskab öelda kellaaega täistundides.
- ... leiab erinevate kujundite hulgast kolmnurga, ringi, ruudu, ristküliku ning kera ja kuubi.
- ... mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nõör vms).
- ... eristab enamkasutatavaid raha-ning mõõtühikuid (euro, sent, liiter, meeter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.

12.4 KEEL JA KÕNE

3aastane laps...

Suhtlemine

- ... osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga.
- ... kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm).
- ... kommenteerib enda ja/või kaaslastegevust 1- 2 lausungiga.
- ... mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega.
- ... loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust.
- ... räägib endast minavormis.
- ... mõistab ja täidab kaaslaste soove ning täiskasvanu korraldusi.

Grammatika

- ... hääldab õigesti suuremat osa häälikutest.
- ... mõistab ning kasutab tuttavates tegevustes ja situatsioonides 3-5 sõnalisi lihtlauseid.
- ... kasutab kõnes õigesti suuremat osa käändevorme.
- ... kasutab kõnes õigesti tegusõna *ma-* ja *da-tegevusnime* (nt hakkame mängima, ei taha mängida).
- ... oskab vastata küsimustele: *mida teeb?*; *mida teevad?*

Sõnavara

- ... kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi.
- ... kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud.
- ... kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu.
- ... kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt *lapsed, riided*).
- ... kasutab tagasõnu (*all, peal, sees, ees, taga*) ruumisuhete tähistamiseks.

Hääldamine

- ... kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.
- ... hääldab õigesti suuremat osa häälikuist (erandid võivad olla R, S, K, Õ, Ü).

Kirjalik kõne

- ... vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte.
- ... kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste.
- ... eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt tass-kass, pall-sall, tuba- tupp), osutades pildile või objektile.

5aastane laps...

Suhtlemine

- ... algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevus-situatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab kogemusliku sisuga küsimusi (nt *Miks ta nii tegi? Kuidas teha?*).
- ... kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust.
- ... kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid.
- ... kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.
- ... annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega.
- ... jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt *mida ta tegi kodus pühapäeval*).
- ... loeb peast kuni 4-8realisi liisusalme/luuletusi.
- ... mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.
- ... tunneb huvi erinevate lavastuste vastu ja soovib osaleda.
- ... oskab eristada positiivseid ja negatiivseid tegelasi ning häid ja halbu tegusid.
- ... mõistab tegelaste emotsioone ja elab kaasa nende tunnete.

Grammatika

- ... kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.
- ... kasutab kõnes *nud- ja -tud- kesksõnu* (nt *söödud-söönud*).
- ... kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (*suur-suurem-kõige suurem*).
- ... kasutab tingivat kõneviisi (*mängiksin*).
- ... ühildab sõnu arvus (*karud söövad*) ja käändes (*ilusale lillele, punase palliga*).
- ... kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (*ilusatel lilledel*).

Sõnavara

- ... kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt *lühike-pikk, must- puhas*).
- ... kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt *arg, kaval, igav*).
- ... kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu: *hommik, päev, õhtu, öö*.
- ... moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt *tikkudest maja-tikumaja; nuga õuna koorimiseks- õunanuga*).

Hääldamine

- ... hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid.
- ... hääldab õigesti 3-4silbilisi tuttava tähendusega sõnu.
- ... hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2silbilistes tuttava tähendusega sõnades.
- ... hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt *taburet, banaan, diivan*).

Kirjalik kõne

- ... tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites).
- ... kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul).
- ... kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).
- ... kirjutab õigesti üksikuid lihtsaid sõnu joonistähtedega.

7aastane laps...

Suhtlemine

- ... tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.
- ... saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.
- ... jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid.
- ... tuletab mõttelünga tekstis iseseisvalt puuduva info.

- ... räägib sellest, mida hakkab tegema (planeerib kõneliselt tuttavaid tegevusi).
- ... laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust) jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti.
- ... kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja.

Grammatika

- ... kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt *olev kääne – arstina*).
- ... kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: *hommikust õhtuni*).
- ... kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt *palju linde, konni, autosid*).
- ... kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (*poeb - pugema; siga-sead*).
- ... kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (*..., sest...*), tingimust (*kui..., siis*), eesmärki (*..., et...*).

Sõnavara

- ... selgitab kuulnud kujundlike väljendite (*tuul ulub, kevad koputab aknale*) tähendust oma sõnadega ja/ või toob enda kogemusega seotud näiteid.
- ... kasutab kõnes mõningaid abstraktse (s.o mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (nt tundeid, vaimset tegevust tähistavaid sõnu: *mõtlen, arvan, julge, lahke*).
- ... kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu.
- ... liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu.
- ... kasutab õigesti aja – ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt *vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast*).
- ... mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt *sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad*).

Hääldamine

- ... kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu.
- ... hääldab õigesti võõrhäälikuid (f, š) tuttavates sõnades (nt *Fanta, šokolaad*).

Kirjalik kõne

- ... nimetab ja kirjutab enamikke tähti.
- ... veerib 1-2silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja eksib sageli.
- ... häälib õigesti 1- 2silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.

- ... kirjutades märgib õigesti 1-2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt *lähen koli*).
- ... eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut.
- ... jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid.
- ... muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt *koll-kool; linn (IIIv)- lina; tibu-tippu*)
- ... tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.

12.5 KUNST

3aastane laps...

Kujutamine ja väljendamine

- ... huvitub ümbritsevatest esemetest, taimedest ja loodusnähtustest.
- ... suunamisel tunneb ära inimese kehaosad, osutades neile.
- ... tunneb meelde tuletamisel ära põhivärvid (kollane, punane, sinine) ja osutab neile.
- ... vaatleb ja osutab ümbritsevatele asjadele, olles avatud uuele ja huvitavale (nt vikerkaar, märg liiv, udune aken, lillepeenar jne).
- ... näitab ja nimetab inimesi kehaosi.
- ... kujutab inimest oma tunnetuse ja nägemise seisukohalt.
- ... tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest.

Kujundamine, teose loomine

- ... julgeb osaleda kunstitegevuses.
- ... julgustamisel tegutseb erinevate kunstimaterjalide ja vahenditega.
- ... püüab jäljendada ettenäidatud liigutusi individuaalselt tegutsemise juures või väikeses laste grupis.
- ... kritseldab juhendamisel maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust.
- ... kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt. lillepotti, paberit, papptaldrikut jne.)
- ... annab oma tööle nimetuse.
- ... näitab tulemust (olgu see siis tuntav ja tähenduslik või mitte) teistele kui oma teost.

Voolimine

- ... mudib ja tükeldab voolimismaterjali, vajutab tekkinud tükikesi soovi korral alusele kinni.
- ... muudab mängides voolimismaterjali kuju.
- ... õpetaja tegevust jäljendades vajutab voolimismassi auke.
- ... muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale.

... teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid.

Joonistamine

...kriitseldab varasemast liikuvama ja vabama käega.

... juhendamisel tõmbab jämedate joonistusvahenditega (pliiatsid B, M; kriidid) erinevaid jooni.

... tekitab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriitide, pehmete pliiatsitega jne) erinevaid jälgi (täppe ning sirgeid, vertikaalseid, horisontaalseid, lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni), püsides paberi piirides.

... hoiab meeldetuletamisel paberit kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta (nt. paber, asfalt).

Maalimine

... kannab värvi õpetaja antud värwise pintsliga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega.

... jätab paberile jäljendeid õpetaja poolt värviga kaetud svammiga, templiga jne.

... juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga jooni.

... tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu.

... trükib näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega.

... vajutab jäljendeid erinevatele pindadele (paber, kartong) kattes templi iseseisvalt värviga.

Meisterdamine

... eristab õpetaja juhendamisel erinevat ehitus-, looduslikku vms tegutsemiseks pakutud materjali.

... ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne.

... juhendamisel (v. iseseisvalt) kortsutab pehmet paberit, rebib pabeririba küljest tükke ja asetab need või õpetaja poolt paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile (soovi korral liimib ise).

... katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid.

Kunsti vaatlemine

... suunavate küsimuste abil leiab piltidele, illustratsioonidelt tuttavaid esemeid ning nimetab neid.

... rõõmustab, elavneb äratundmisrõõmust.

... vaatleb pilte, näidistöid ja raamatuillustratsioone ning vastab küsimustele.

... näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest.

5aastane laps...

Kujutamine ja väljendamine

- ... teab erineva suurusega esemeid ja tajub esmaselt nähtuste omavahelisi seoseid.
- ... kujutab loodusele sarnaseid ja tuttavaid objekte, inimesi ja nähtusi oma sümbolite abil.
- ... nimetab põhivärve ning lisaks roosat, rohelist, musta, oranži, pruuni. Oskab nimetada tumedamaid ja heledamaid värvitoone.
- ... valib tööks meeldivad toonid ja värvid ning põhjendab oma valikut elementaarsel moel.
- ... kirjeldab ümbritsevate esemete, ruumide ja loodusnähtuste välimust.
- ... jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest.
- ... kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt.
- ... valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid.
- ... võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat.

Kujundamine, teose loomine

- ... kaunistab tasapinnalisi esemeid valmis kujunditega neid sinna spontaanselt paigutades.
- ... laob 3-4 tuttavast geomeetrisest kujundist esemeid, loomi jne.
- ... suunamisel ja tähelepanu juhtimisel lisab valmivale esemele iseloomulikke detaile.
- ... koostab mängudes ja vabas tegevuses (nt mosaiikmängud) lihtsaid mustreid.
- ... koostab elementidest lihtsa kordumis-skeemiga mustririba eseme ääri kaunistamiseks.
- ... kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi antud sündmuse meeleoluga sobivate motiividega.
- ... valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni või templi abil selle omavalitud kohale esemel (tassil, taldrikul, pluusil jne).
- ... tegutseb suunamisel, ergutamisel ühe teema piires.
- ... järgib töö käigus saadud tehnilisi juhiseid.
- ... enamasti lõpetab alustatud töö (või lõpetab siis, kui peab seda ise valminuks).
- ... loob töö järjepidevalt, planeerib esmaselt töö käiku.
- ... väljendab soovi alustada kunstitegevust.
- ... nimetab vajaminevad töövahendeid.
- ... annab hinnangu oma tööle, kas see on pooleli või valmis.

Voolimine

- ... rullib ja veeretab voolimismaterjali iseseisvalt.

- ... loob lihtsaid esemeid tekkinud vorme liites.
- ... püüab koos õpetajaga piklikke vorme spiraaliks keerata, neid omavahel lihtsaks palmikuks ühendada.
- ... ümarvorme liites kujutab loomi, tehes neile voolimispulgaga nina, suu, silmad.
- ... õõnestab ümarvorme süvendit pöidlaga vajutades.
- ... muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades.
- ... nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid.
- ... juhendamisel ühendab voolitud detaile omavahel.

Joonistamine

- ... tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe sooviga jäljendada konkreetseid esemeid.
- ... juhendamisel tõmbab erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjaid jooni.
- ... suudab kujutada naturile sarnaseid objekte ja inimest (nn peajalgseid).
- ... meelde tuletamisel hoiab õigesti pliiatsit jt joonistusvahendeid.
- ... jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks.
- ... joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ning söega, muutes joone tihedust.
- ... kasutab joonistusvahendeid liigse surveta.
- ... kasutab iseseisvalt pliiatsiteritajat.
- ... tõmbab ühtlase joone lihtsa kujuga šablooniga või joonlaua järgi.

Maalimine

- ... juhendamisel kasutab kattevärve kogu pinna katmiseks.
- ... ümarvormi joonistab värvilaigu pintsliga suurendamise teel.
- ... suunamisel võtab pintslile vajaliku koguse värvi ja loputab pintslit peale kasutamist.
- ... meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva.
- ... õpetajaga koos teeb pintslivajutusi pintslil külgedega.
- ... võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu.
- ... kasutab pintslit meeldetuletuse korral erinevalt: tõmbab peenemaid ja jämedamaid horisontaal- ja vertikaaljooni, teeb esemete kaunistamiseks pintslivajutusi ning suuremale kujundile detaile (suu, silmad jne).
- ... ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt.

Meisterdamine

- ... lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont.

- ... katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid.
- ... rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest.
- ... ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale (looduslik materjal ja paber; suled ja paber jne).
- ... kortsutab erineva paksusega paberit.
- ... matkib täiskasvanu tegevust lihtsa mänguasja valmistamisel (nt päkapikk - käbile müts; siil - männikäbile nina).
- ... voldib paberi pooleks; voldib paberi neljaks.
- ... lükib paelale, traadile vms auguga esemeid.
- ... valib meelepärased meisterdamisvahendid (looduslikku ja tehismaterjali, paberit jms) ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö.

Kunsti vaatlemine

- ... suunavate küsimuste abil analüüsib ja annab tööle hinnangu.
- ... põhjendab, miks töö, pilt meeldib.
- ... vastab küsimustele ja selgitab, miks kujutab esemeid, nähtusi just sellisel viisil.
- ... vaatleb omal algatusel raamatuillustratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust.
- ... jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud, ning nimetab, mis materjale ta on kasutanud.
- ... suhtub heasoovlikult kaaslaste töödesse.

7aastane laps

Kujutamine ja väljendamine

- ... märkab loodust erinevatel aastaegadel, kasutab ja väljendab saadud infot kunstitegevustes.
- ... kujutab naturist inspireeritud asju, objekte jne. isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks.
- ... kasutab oma töö loomisel inspiratsiooniallikana ümbritsevas toimuvaid muutusi ning sündmusi.
- ... erinevate objektide kujutamisel kasutab õpitud oskusi (nt triibud, täpid, pintslivajutused jne).
- ... leiab ümbritsevat vaadeldes erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil.
- ... kujutab inimesi ja teisi objekte neile iseloomulike tunnuste kaudu.

- ... kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks.
- ... püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades.
- ... jutustab temaatilistes töodes tegelaste tegevusest, omavahelisest suhetest ning tegevusajast ja -kohast.
- ... tunneb ümbritsevas erinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne).
- ... väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid.

Kujundamine, teose loomine

- ... kujundab lihtsa mustri väikestest detailidest (looduslik materjal, voolitud väikevormid, kriipsud, täpid jne).
- ... kasutab esemete kujutamisel lihtsaid trükke, jäljendite vajutamist, ruumiliste esemete puhul väikevormide liitmist, muljumist, väljapigistamist jne.
- ... märkab mustri rütmi ja suudab jätkata mustri moodustamist.
- ... kirjeldab ja kasutab lihtsamaid rahvusmotive: triibud, lillornament.
- ... märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata.
- ... koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.
- ... loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest.
- ... aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.
- ... küsib vajadusel nõu ja arutleb tehnilise teostuse ning värvi ja vormilahenduste üle.
- ... enamasti teeb töö lõpuni või pakub ise võimaluse lõpetada töö hiljem.
- ... kasutab õppetöös omandatud tehnilisi oskusi vabas kunstitegevuses.
- ... meeldetuletusel kasutab materjale säästlikult ja otstarbekalt.
- ... keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö.
- ... kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid.
- ... kirjutab tööle oma nime.
- ... hoiab oma töökoha korras.

Voolimine

- ... voolib loovalt, kasutades koos naturile omastega ka fantaasiaelemente.
- ... voolib juhendamisel ka ühest savitükist (plastiliinist), venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi.
- ... juhendamisel silub peale väiksemate detailide lisamist ühenduskohad.
- ... juhendamisel niisutab voolitava eseme pinda ühenduskohtade silumiseks.
- ... kasutab voolimispulka vormide õõnestamisel, iseseisvalt mustri tegemisel.

- ... kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära.
- ... valmistab ja kasutab uusi voolimissegusid õpetaja abiga.
- ... voolib lihtsaid õõnesvorme kerakujulisest savitükist.
- ... kasutab voolimispulka voolimisel ja pinna kaunistamisel.

Joonistamine

- ... joonistamisel jätab vahendiga jäljendi joonistusvahendit ja paberit rikkumata.
- ... meelde tuletamisel kasutab pinna katmiseks kallutatud pliiatsit (pliiatsi külgi).
- ... väljendab sirgete, sakiliste, kaarjate jne joontega emotsiooni ja meeleolu ning täidab pinda.
- ... värvib enamasti kontuuri ületamata.
- ... kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt.
- ... värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid (kontuuri seest), varieerib käe liikumise suunda.
- ... sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.

Maalimine

- ... kasutab varemõpitud tehnilisi oskusi töö teostamisel.
- ... juhendamisel hele-tumestab värve ja segab omavahel põhivärve.
- ... meeldetuletusel annab värvidega edasi meeleolu, aastaegadele iseloomulikke tunnuseid.
- ... suunamisel oskab valida kujutatavast lähtuvalt tööle sobivat tausta.
- ... pintsliga liigub paberil vabalt, ei liigu pikalt edasi-tagasi ühes kohas.
- ... kasutab tööks vajadusel kahte erineva jämedusega pintslit.
- ... peseb ja kuivatab pintslit enne järgmise värvi kasutamist.
- ... annab edasi töö iseloomu ja meeleolu enda jaoks sobivates toonides, kuid soovi korral kasutab ka nähtustele ja esemetele iseloomulikke värvusi.
- ... segab iseseisvalt värve uute toonide saamiseks.
- ... kasutab töös eri jämedustega pintslit.
- ... väldib värvide määrdumist.
- ... kasutab töös pintslit erinevalt (pintslit otsa ja külge).

Meisterdamine

- ... maalib erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada.
- ... iseseisvalt lõikab paberist nt. geomeetrilisi kujundeid.
- rebib lihtsamaid kujundeid.
- ... kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jne.

... valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtted.

.. valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.

Kunsti vaatlemine

... annab oma tööle hinnangu ja põhjendab oma arvamust.

... põhjendab küsimustega suunamisel tehniliste lahenduste, vormi- ja värvilahenduste kasutamist.

... eelistab konkreetseid raamatuid kujundusest lähtuvalt.

... märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu.

... fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis pärast.

... kasutab raamatu-illustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.

... kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolusid.

12.6 EESTI KEEL KUI TEINE KEEL

I poolaasta

3aastane laps...

Kuulamine

Laps...

... tunneb huvi eesti keele vastu.

... kuulab ja tajub eesti keele kõla.

... reageerib adekvaatselt tegevustes kasutatavatele lihtsamatele korraldustele.

... tunneb ära lihtsamad õpitud sõnad ja väljendid tuttavas kontekstis ning mõistab neid.

Kõnelemine

Laps...

... tunneb lihtsamaid viisakusväljendeid.

... näitab üles huvi esemete ja tegevuste eestikeelsete nimetuste vastu.

... kordab järele õpitud sõnu ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.

... mõistab lihtsamaid küsimusi ja oskab neile vastata.

... näitab üles huvi suhtlemise vastu ja vajaduse korral loob kontakti täiskasvanute ja teiste lastega.

Hääldamine

Laps hääldab järele kuulnud sõnu.

II poolaasta

Kuulamine

Laps...

... reageerib arusaadavalt eesti keeles antud korraldustele.

... kuulab eestikeelset ettelugemist või jutustamist ja tunneb kuuldu pildil ära.

... kuulab ning suudab jälgida ja meeles pidada täiskasvanu eestikeelset seletust.

... mõistab esitatud küsimusi.

... tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid.

... kuulab ja mõistab kõnet, mis on seotud suhtlussituatsiooniga.

Kõnelemine

Laps...

... kasutab õpitud viisakusväljendeid erinevates suhtlussituatsioonides.

... oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid.

... kõneleb õpitud sõnavara piires ning suudab algatada ja lõpetada vestlust.

... vastab küsimustele õpitu piires.

... veab peast mõnda lihtsamat eestikeelset laulu, luuletust.

Hääldamine

Laps hääldab õpitud sõnu õigesti.

7aastane laps

Kuulamine

Laps...

... mõistab etteloetud või jutustatud eakohase eestikeelse teksti põhisisu.

... tunneb ära uued õpitud sõnad, mõisted ja väljendid ning mõistab neid.

... saab aru ja reageerib vastavalt korraldusest.

... mõistab kõnet baassõnavara piires.

Kõnelemine

... räägib õpitud sõnavara piires endast ja oma perest ning vestleb endale olulistel teemadel.

... vastab küsimustele ja oskab ise esitada lihtsamaid küsimusi.

- ... valdab aktiivselt baassõnavara rutiintegevuste ja õpitud teemade ulatuses.
- ... suhtleb igapäevaselt eakaaslaste ja täiskasvanutega eesti keeles ning osaleb erinevates tegevustes ja mängudes.
- ... teab peast eestikeelset luuletust ja laulu.
- ... osaleb aktiivselt õppetöös.

Häälamine

Laps hääldeb uusi õpitud sõnu õigesti.

12.7 MUUSIKA

Muusikaõpetuse eesmärgid

Laps...

- ... tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest.
- ... suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale.
- ... suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu.
- ... suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Muusika valdkonda kavandades ja korraldades...

- ... on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus.
- ... kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid.
- ... arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele.
- ... kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuste valdkondades.
- ... seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud.
- ... muusikapalade valikul arvestatakse laste huve ning ea- ja jõukohasust.
- ... süvendatakse lastes rahvustunnet, austust ning armastust oma maa ja rahva kommete ja tavade vastu.

Muusikategevused realiseeruvad nelja põhitegevuse kaudu:

1. Laulmine

2. Muusika kuulamine
3. Muusikalis-rütmiline liikumine
4. Pillimäng

Muusikaõpetus on koolieelses eas väga tähtis lapse kognitiivse, intellektuaalse, sotsiaalse ja füüsilise arengu aspekti silmas pidades. Muusikaõpetuse kaudu kujundame lapses arusaamu põhilistest väärtustest, sealhulgas rahvakultuurist. Muusikapsühholoogide väitel arenevad muusikalised eeldused ja võimed kõige võimekamalt enne kooliiga. Teadmiste, oskuste, võimete ja väärtushinnangute kujunemise aluseks on muusikaõpetuses laste loomupärased ja arendatavad intelligentsuse vormid: emotsionaalne, muusikaline, kehalis-motoorne, ruumiline, loogiline jt. isiklikud ja sotsiaalsed väärtused. Tundekasvatust väärtustatakse võrdselt lapse intellektuaalse arendamisega – need ainult täiendavad teineteist. Kõiki muusikaga seonduvaid oskusi kujundatakse järk-järgult. Mida 2aastane laps veel õpib, peaks 3aastane juba oskama.

3aastased

Laulmine

Muusikaõpetuse kaudu tekitatakse lastes huvi laululise tegevuse vastu. Sellises vanuses lapsed õpivad õpetajaga koos laulma vastavalt lapse vanusele jõukohaseid laule. Enamik laule on laskuval tertsil ja astmelisel liikumisel. Mõõdukalt aeglane tempo on hilisema kantilleelse (voolava) laulmise alus. Soovituslik on laulda korraga kuni 3 laulu, sest lapse hääl väsib kiiresti.

Muusika kuulamine

Muusika kuulamise kaudu toetatakse huvi ja armastust helimaailma vastu. Kujundatakse kuulamisoskust, arendatakse kuulamistaju ning muusika emotsionaalset vastuvõtlikkust. Arendatakse tämbriolist kuulmist erinevate instrumentide esituse kasutades. Õpetatakse ka ümbritsevaid loodushääli kuulama, neid ära tundma ja neil vahet tegema.

Muusikalis-rütmiline liikumine

Äratatakse lapses huvi ja julgustatakse liikuma vastavalt muusika meeleolule, matkides õpetajat (paigaltammumine, kõnd, jooks, päkkadel kõnd, keerutamine üksikult ja paaris, koosjalu hüplemine, kükitamine, käte peitmine selja taha, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga

koputamine, kiikumine, ringis liikumine ja ringjoonel kõndimine). Õpetatakse lastele loomade ja lindude matkivaid liigutusi ning kaasatakse lapsi lihtsamatesse laulumängudesse.

Pillimäng

2-3aastaselt õpib laps mängima kehapillil, kõlapulkadel, väikesel trummil, marakatel. Võib kasutada lihtsamaid rütme (ta-ti-ti - ti-ri-ti-ri - paus) kindlas tempos (põhiliselt aeglase meetrumiga) ning kasutada laulu saateks ka kehapilli.

5aastased

Laulmine

4-5aastased lapsed laulavad väljahingamisel vaba loomuliku häälega, selge diktsiooniga ja rütmikalt. Pööratakse ka tähelepanu õigele kehahoiule laulmise ajal ning nende intonatsiooni puhtusele ja laulu ilmekale esitusele. Kindlasti jälgitakse, et laps ei forseeriks (ei karjuks) laulmisel. Arendatakse ansambelitunnetust ja muusikalist mälu, õpetatakse laulu korraga alustama ja lõpetama. Õppeaasta lõpuks peaks iga laps oskama laulda mõningaid õpitud laule.

Muusika kuulamine

Kujundatakse oskust tähelepanelikult kuulata laul või muusikapala lõpuni ning arendatakse emotsionaalset vastuvõttu ja väljendusoskust, kasutatakse selleks vastavaid meloodilisi võtteid. Õpetatakse eristama muusika väljendusvahendeid – kiire ja aeglane, vaikne ja vali, kõrge ja madal, lõbus ja nukker. Arendatakse muusikalist mälu: õpetatakse ära tundma kuulatud lauldud laulu ja muusikapala. Tutvustatakse eesti rahvamuusikat: laule, tantse, ringmänge, laulumänge. Muusika kuulamise kaudu arendatakse põhivõimeid, loomevõimet.

Muusikalis-rütmiline liikumine

Liikuma õpetatakse muusikaosade või fraaside algusele ja lõpule, eristades tempo muutusi, helitugevust ja registreid. Õpetatakse kergelt ja rütmikat kõndi ning jooksu, liikumist hanereas, läbiseigi, ringis, üksi ja paaris. Tantsuelemendid peaks olema järgmised: püstplaks, eesgalopp (hiljem ka kül-galopp), kand- varvasastak, sulghüpped. 5aastane laps võiks harjutada ka hüpaksammu, käärhüpet. Liikumisloomingut arendades pööratakse tähelepanu individuaalsusele.

Pillimäng

4-5aastaste laste muusikaõpingutele lisandub ka tamburiin, kõlatoru, kastanjett, puu-agooga, kõlaplaadid, guiro, triangel. Pillimängus võib kasutada ka lihtsamaid rütme (ta-a, ta, ti-ti, ti-ri-ti-ri, paus) või ka laulu saateks nt meetrumit. Ka tempod ja dünaamika võivad olla erinevad.

7aastased

Laulmine

6-7aastaste lastega jätkatakse ilmekuse arendamist: õpetatakse laulma olenevalt teksti ja meloodia iseloomust; kiirelt ja aeglaselt; vaikselt ja valjult. Muusikaliste õppemängude kaudu arendatakse helilaadi- ja rütmitaju, kuuldekujutusvõimet (ka SO-MI, SO-RA, SO-MI-JO kõlamudelid) ning muusikalist mälu. Jätkatakse laululoomingu arendamist. Õppeaasta lõpul peab iga laps oskama peast laulda õpitud laste- ja rahvalaule.

Muusika kuulamine

Lapsed õpivad tähelepanelikult lõpuni kuulama ja iseloomustama kuulatud laulu või muusikapala, kasutades avaramat sõnavara (mõtlik, laulev, õrn, tantsuline, marsilik, südamlik jne). Neid õpetatakse kuulmise järgi eristama vokaal- ja instrumentaalmuusikat ning lihtsamaid žanre (hällilaul, rahvalaul, marss, tantsuviis). Tutvustatakse mõisteid rahvamuusika ja helilooja. Jätkatakse loomingu initsiatiivi arendamist (lapsed panevad palale pealkirja, mõtlevad välja ja esitavad liigutusi jne.)

Muusikalis -rütmiline liikumine

Lapsi õpetatakse liikuma vastavalt muusika väljendusvahenditele vähem kontrastse muusika järgi: dünaamika – vaikne, poolvali, vali; registrid – kõrge, keskmine, madal; tempo – kiire, mõõdukas, aeglane. Taotletakse liikumise sünkroonsust ning liigutuste viimistletust, täpsust, väljendusrikkust ja õiget kehahoidu ning õpetatakse ees- ja kül-galoppi, hüpaksammu, vahetus- ja polkasammu, luisksammu, kõrvalastesammu ning käärhüpet.

Pillimäng

Muusikaõpingutesse lisandub metall-agooga, cabasa, cazizi, plaatpillid (ksülofon, metallofon, kellamäng). Lapsed võivad ka ise endile pille valmistada. Lapsi õpetatakse ja motiveeritakse mängima eakohastel pillidel, kasutades elementaarseid dünaamilisi varjundeid. Lapsed õpivad

mängima piltsümbolite järgi. Olulisel kohal on rütmid ja nende äratundmine: ta-a, ta, ti-ti, ti-ri-ti-ri, paus (võib ka tai-ri ja ri-tai). Muusikaliste õppemängude kaudu jätkatakse improviseerimise arendamist.

Ka muusikaõpetuses on aktuaalne lapse koolivalmiduse temaatika. Peaaegu igas lasteaiarühmas on mõni laps, kelle sotsiaalne ja vaimne areng ei võimalda tal olla edukas, iga laps areneb erinevas tempos ning vajab erinevate eelduste küpsemiseks erineval määral aega ja täiskasvanu tuge. Muusikaõpetus on üks osa koolieeliku õppesest ja kasvatusesest, mis aitab lapsel sujuvamalt lasteaiast kooli minna. Muusikaõpetuse kaudu kujundatakse ja arendatakse koolis vajalikke isiksuseomadusi ja oskusi, nagu mälu funktsioonide kasutamine muusikapala meelde jätmisel, kirjeldamisel, analüüsimisel ja järelduste tegemisel; sotsiaalsete võimete arendamine laulumängudes osalemise kaudu, mootorsete oskuste areng ning loov muusitseerimine muusikalis-rütmilise liikumise ja pillimängu kaudu jpm. Muusikaõpetuse tulemuslikkusele aitab suuresti kaasa tihe koostöö rühmaõpetaja ja lastevanematega, et tagada lapse jätkusuutlik areng eri haridusetappidel, pöörates enam tähelepanu nendele asjaoludele, mis rõhutavad koolivalmiduse tänapäevastest väärtustest lähtuvaid aspekte. Koostöövormideks võivad olla nii osavõtt lasteaiapidudest, ühised pereüritused kui ka lahtiste tundide külastamine. Rühmaõpetajad võivad jagada lastevanematele teavet õpitava repertuaari kohta, et tekitada neis soovi lasteaias õpitud laule lastega koos koduski laulda. Muusikaõpetaja loov ainekäsitus on suurel määral eelduseks traditsiooni ja uuenduslikkuse seoste kujundamisele muusikaõpetuse kaudu.

12.8 LIIKUMINE

Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** on, et laps...

- ... tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu.
- ... suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel.
- ... tegutseb aktiivselt ükski ja rühmas.
- ... mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele.
- ... järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Liikumise valdkonna **sisu**:

- kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- põhiliikumised;

- liikumismängud;
- erinevad spordialad;
- tants ja rütmika;
- loodusliikumine.

Õppe- ja kasvatustegevuse **kavandamisel ja korraldamisel:**

- arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega: jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

LIIKUMISALASED TEADMISED

Ohutus, enesekontroll ja hügieen

1,5-3aastane laps	<ul style="list-style-type: none">• tuleb märguande peale õpetaja või eseme juurde;• suudab õpetaja abiga moodustada ringi, kolonni ja rivi;• sooritab harjutusi aktiivselt, entusiastlikult;• liigub õpetaja juhendamisel ohutult;• valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided;• arvestab aktiivses tegevuses rühmakaaslastega.
3-5aastane laps	<ul style="list-style-type: none">• sooritab harjutusi vastavalt õpetaja korraldustele sõnalise seletuse järgi;• järgib meeldetuletamise korral hügieeninõudeid.• sooritab erinevaid rivistumisi iseseisvalt (viirg, kolonn, harvenemine, ring, ringjoon jne);• hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.
5-7aastane laps	<ul style="list-style-type: none">• rivistub ja joondub iseseisvalt varvaste või joone järgi, teeb tegevusi kiirelt ning täpselt;• oskab ja teeb vahet, mis on ring, ringjoon, kolonn, viirg jne;• keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele;• peab liikudes kinni üldistes ohutusreeglitest ning valib sobivad paigad ja vahendid;• talub kaotust võistlusmängudes;• õnnetuse korral kutsub appi täiskasvanu.

PÕHILIIKUMISED

Liikumisoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed

1,5-3aastane laps	<ul style="list-style-type: none">• liigub kõndides/joostes läbisegi, sik-sakina, ringis ühesuunaliselt;• hüppab paigal, rõngast rõngasse, üle vahendi, sooritab sulghüplemist;• roomab koordineeritult käte ja jalgade abiga, ka toengpõlvituses;• sooritab tasakaalukõndi võimlemispingil;• ronib varbseinal;• seisab ühel jalal toe abil;
-------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • viskab ja veeretab palli, lööb seisvat palli jalaga; • pöörab keha ehk veeretab keha; • viskab täpsust; • säilitab liikumisel tasakaalu, seda nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal.
3-5aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • sooritab ÜAH (üldarendavate harjutuste) vahenditega üksi või koos paarilisega (pallid, hüppenöörid, võimlemisrõngad, terakotid, looduslikud materjalid nagu kivid, käbid jne); • kõnnib päkkadel, kandadel, põia sise- ja välisserval; • jookseb tempo muutmisega; • sooritab vahelduvalt kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutusi; • hüppab kaugust ning sooritab keerukamaid täpsusviskeid; • teeb sulghüplemist – paigal, pööretega, rõngast rõngasse, harkihüplemine, liikudes; • viskab palli üles, maha, vastu seina, püüab, P/V käsi, kahe käega, paaris; • roomab kõhuli, põrandal, võimlemispingil, • ronib varbseinal vahelduva sammuga; • ronib varbseinal, tehes erinevaid ülesandeid; • sooritab tasakaalukõndi võimlemispingil (pööre, seis), topispallil, tasakaalupadjal; • sooritab sääre- ja põlvetõstu jooksu; • oskab ja teab, mis on ees- ja kül-galopp, ristsamm ja hüpaksamm; • teab erinevaid spordialasid ning mängib nende lihtsustatud versioone; • sooritab harjutusi matil (turiseis, trel ette ja taha jne); • sooritab tasakaaluharjutusi; • hüppab hüppenööriaga.
5-7aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • sooritab põhiliikumisi pingevabalt nii, et liigutused on koordineeritud ja rütmilised; • teeb painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;

	<ul style="list-style-type: none"> • säilitab tasakaalu paigal olles ja liikudes; • kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt; • matkib harjutusi tehes täiskasvanut; • sooritab ühel ajal kaaslasega rütmiliikumisi; • sooritab harjutusi matil enesekindlalt ning õige tehnikaga (tirel ette, taha, turiseis); • nimetab erinevaid spordialasid ja eesti tuntumaid sportlasi. (jalgpall, korvpall, discgolf, suusatamine, maadlus, kergejõustik jne).
VÕIMLEMINE	
Vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus	
1,5-3aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi; • jookseb veereva vahendi (pall, rõngas) järel; • sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega; • teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega; • sooritab painduvust ja kiirust arendavaid.
3-5aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni; • hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus; • vahenditega harjutusi (pall, hüpits) sooritab eakohaselt tehniliselt õigesti; • valitseb oma liigutusi koordinaatsiooni ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel.
5-7aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • valitseb oma liigutusi ja kehahoidu harjutuste sooritamisel; • säilitab tasakaalu dünaamilistes harjutustes; • orienteerub mänguväljakul, sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene; • sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi.

TANTS JA RÜTMIKA	
1,5-3aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • kasutab liikumisel rütmipille juhendaja abil; • kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi; • sooritab liigutusi vastavalt muusikale erinevas tempos õpetaja juhendamise järgi.
3-5aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • sooritab imiteerivaid liigutusi vastavalt muusika iseloomule; • plaksutab ja liigub vastavalt rütmile; • jäljendab liikumisega erinevaid rütme; • liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele; • liigub iseseisvalt, vabalt muusika järgi.
5-7aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga; • kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides; • sooritab rütmiliikumisi üheaegselt kaaslasega; • liigub vastavalt enda tekitatud rütmile, vahelduva tempoga kiirelt aeglasele; • väljendab liikumise kaudu emotsioone. • kasutab liikumisel loovalt vahendeid (lindid, rätikud).
LIIKUMISMÄNGUD	
1,5-3aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge;
3-5aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • mängib matkiva sisuga 1–2 reegluga kõnni- ja jooksumänge; • mängib 2-4 reegluga liikumismänge.
5-7aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • mängib kollektiivseid võistlusmänge; • võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine); • mängib sportlike elementidega mänge (korvi sissevisked, jalgpall, rahvastepall jne); • kasutab ausa mängu põhimõtteid, peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.

SPORDIALAD*Kelgutamine, suusatamine olenevalt võimalustest **

1,5-3aastane laps	<ul style="list-style-type: none">• istub kelgul ja hoiab tasakaalu nõlvakust laskumisel;• veab tühja kelku.
3-5aastane laps	<ul style="list-style-type: none">• sõidab kelgul iseseisvalt nõlvakust alla;• veab kaaslast kelgul;• tutvub suusatamisega ja liigub suuskadel otsesuunas.
5-7aastane laps	<ul style="list-style-type: none">• sõidab nõlvakust alla põhiasendis;• veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast.

LOODUSLIIKUMINE

1,5-3aastane laps	<ul style="list-style-type: none">• matkab koos õpetajaga looduses;• teeb kaasa kuni 500m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.
3-5aastane laps	<ul style="list-style-type: none">• teeb kaasa rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.
5-7aastane laps	<ul style="list-style-type: none">• teeb kaasa rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.

13. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Lasteaed Taaramäe õppekava uuendatakse ja täiendatakse vastavalt vajadusele vähemalt üks kord iga viie aasta järel. Uuendusvajadus sõltub laste arengust, keskkonna muutustest, riiklikest ja kohaliku omavalitsuse regulatsioonidest või muudest alusharidust reguleerivatest teguritest. Lasteasutuse õppekava koostavad ja arendavad lasteasutuse pedagoogid, kaasates vanemaid. Lasteasutuse õppekava kinnitab direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.